The Gleaner

Vol 10 (1973)

**Μία ανέκδοτη επιστολή του Κωνστ.
Πολυχρονιάδη προς τον Πλάτωνα Πετρίδη**

Φωτεινή Γ. Τασιού

doi: [10.12681/er.9611](https://doi.org/10.12681/er.9611)

Copyright © 2016, Φωτεινή Γ. Τασιού

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Τασιού Φ. Γ. (2016). Μία ανέκδοτη επιστολή του Κωνστ. Πολυχρονιάδη προς τον Πλάτωνα Πετρίδη. *The Gleaner*, 10, 241–256. <https://doi.org/10.12681/er.9611>

ΜΙΑ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΑ ΠΕΤΡΙΔΗ *

Ἡ ἐπιστολὴ ποὺ παρουσιάζομε παρέχει στοιχεῖα γιὰ τὶς πολιτικὰς τάσεις ποὺ κυκλοφοροῦσαν στοὺς κύκλους τῶν Ἑλλήνων λογίων τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Ἀγώνα, ὅταν ἀκόμη ὁ Ἑλληνισμὸς προσπαθοῦσε νὰ βρῇ τὸν προσανατολισμὸ τοῦ ἀνάμεσα στὶς Εὐρωπαϊκὲς Δυνάμεις, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του. Φυλάσσεται στὸ τμῆμα τῶν Ἱστορικῶν Ἀρχείων τοῦ Μουσείου Μπενάκη μὲ τὴν ἔνδειξιν ἀρ. 158/27 καὶ ἀνήκει στὸ ἀρχεῖο Πλάτωνος Πετρίδου, τὸ ὁποῖο ἀγόρασε τὸ Μουσεῖο στὰ 1958 ἀπὸ τὸν Κ. Σομασιᾶνο· πιθανώτατα ὁλόκληρο τὸ ἀρχεῖο αὐτὸ ἀνήκεε στὴ συλλογὴ Πιέρρου.

Προτάσσομε ὅσα στοιχεῖα συγκεντρώσαμε γιὰ τὸν ἐπιστολογράφον, ὥστε νὰ καταστῇ ἀνάγλυφο τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς. Γιὰ τὸν παραλήπτη παραθέτομε μόνον ὅσα κρίναμε ἀπαραίτητα γιὰ τὴν πληρέστερη κατανόησιν τοῦ παρακάτω κειμένου.

Ὁ Κ. Πολυχρονιάδης ἢ Κ. Πολυχρόνης καταγόταν ἀπὸ τὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου¹. Ἦταν δάσκαλος καὶ λόγιος καὶ μὲ τὶς ιδιότητές του αὐτὲς βοήθησε τὸν Ἀγώνα στὴν ἀρχὴ μὲ τὴ δράση του στὸ ἐξωτερικόν, ὅπου εἶχε στενὴ ἐπαφὴ καὶ συνεργασία μὲ τὸν Ἀδ. Κοραῖ καὶ τὸν μητροπολίτη Ἰγνάτιον, καὶ ἀργότερα μὲ τὴν ἴδιαν τὴν παρουσίαν του στὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα, ὅπου προσέφερε ὑπηρεσίες ὡς διοικητικὸς ὑπάλληλος συνεργαζόμενος κυρίως μὲ τὸν Ἀλ. Μαυροκορδάτον καὶ τοὺς Κουντουριώτες.

* Ἡ ἐργασία αὕτη ἂς εἶναι ἀντίδωρον στὴν κ. Εὐγενίαν Χατζηδάκη γιὰ τὴν ὑπομονετικὴ καθοδήγησιν καὶ στοργικὴ βοήθειάν της.

1. Α. Ἀντωνιάδης, *Ἐπιτομὴ Χρονολογικὴ τῆς Γενικῆς Ἱστορίας*, Κωνσταντινούπολις 1808, βλ. στὸν κατάλογον συνδρομητῶν. Πρβλ. ἐπίσης Μ. Ι. Γεδεών, *Χρονικά τῆς Πατρίδος*

χικῆς Ἀκαδημίας. *Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, 1454 - 1830*, Κων/πολις 1883 σ. 223, ὑπόσημ. 1' καὶ Ἐμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, *Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Ἀλ. Μαυροκορδάτου* στὰ «Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν», τόμ. Ε', Ἀθῆναι 1963, τεῦχος 1, σ. 16.

Ὡς δάσκαλο τὸν συναντᾶμε γιὰ πρώτη φορὰ στὰ 1808 στὴ Σχολὴ τῆς Βλάχκας στὴν Κωνσταντινούπολη. Στις μέρες τοῦ μάλιστα ἡ Σχολὴ γνώρισε τὴ μεγαλύτερη ἀκμὴ της². Ἀργότερα τὸν βρίσκομε στὸ Βουκουρέστι, ὅπου δίδαξε καὶ ἐκεῖ μερικὰ χρόνια³. Μία πληροφορία τοῦ Λόγιου Ἑρμῆ τοῦ 1812, πὼς ὁ κάτοικος τῆς Ὁδησσοῦ Ἡλίας Μάνεσης προσέφερε ὑποτροφία στὸν Κ. Πολυχρονιάδη γιὰ σπουδὲς στὴν Εὐρώπη, μὲ τὴ συμφωνία νὰ διδάξῃ ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ στὴ σχολὴ τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας τοῦ εὐεργέτη τοῦ, δὲν ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ ἄλλη πηγὴ, ἀλλὰ δὲν φαίνεται καὶ ἀπίθανη, τουλάχιστον ὡς πρὸς τὸ πρῶτο σκέλος της⁴. Βέβαιον πάντως εἶναι, πὼς στὰ 1816 βρισκόταν στὴν Εὐρώπη γιὰ σπουδές⁵· τὸ φθινόπωρο τοῦ 1819 τὸν συνάντησε ὁ Φιλητᾶς στὸ Παρίσι⁶.

Ἐκεῖ ὁ Κ. Πολυχρονιάδης κινοῦνταν στὸν κύκλο τοῦ Κοραῆ. Ἐτυχε ἄλλωστε ἐκεῖνη ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ (1819 - 1820) ἡ διαμάχη Κοραῆ-Κοδρικᾶ νὰ βρίσκεται σὲ μεγάλη ὀξύτητα. Ὁ Κ. Πολυχρονιάδης ἀνῆκε στὴν παράταξη τῶν ὁπαδῶν τοῦ πρώτου· μὲ τὸ νὰ γνωρίζῃ ὅμως καὶ τὸν Κοδρικᾶ, προσπάθησε νὰ ἀπαλύνῃ καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὶς ἐχθρικὲς τοῦ διαθέσεις πρὸς τὸν Κοραῆ⁷. Ὅταν ἀμέσως μετὰ τὴν ἔκρηξη τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασης ὁ Κοραῆς ἵδρυσε στὸ Παρίσι ἐταιρεία, τὸ λεγόμενο «διευθυντήριον», ἡ ὁποία εἶχε σκοπὸ νὰ συντονίσῃ τὶς προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων τῆς Γαλλίας καὶ νὰ προκαλέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ γαλλικοῦ κοινοῦ γιὰ τὸν Ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων, ὁ Κ. Πολυχρονιάδης ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ διευθύνοντα μέλη της καὶ ἐργάσθηκε δραστήρια γιὰ τὸ ἔργο της⁸. Τότε συνέγραψε ἀνώνυμα φυλλάδια, γιὰ νὰ δώσῃ στοὺς

2. Λ. Ἀντωνιάδης, ἔ. ἀ., βλ. στὸν κατάλογο συνδρομητῶν. Πρβλ. ἐπίσης Λόγιος Ἑρμῆς, 1812, σσ. 141 - 142 καὶ Μ. Ι. Γεδεών, ἔ.ἀ., σ. 223, ὑποσημ. 1.

3. Γ. Αἰνιάν, Νέα Ἀριάδνη, Κωνσταντινούπολις 1816, βλ. προλεγόμενα, ὑποσημείωση. Πρβλ. ἐπίσης Μ. Ι. Γεδεών, ἔ.ἀ., σ. 223, ὑποσημ. 1 καὶ Ἑμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, ἔ. ἀ., σ. 16.

4. Λόγιος Ἑρμῆς, ἔ. ἀ., σ. 146.

5. Γ. Αἰνιάν, ἔ.ἀ., βλ. προλεγόμενα, ὑποσημείωση.

6. Σ. Κουγέας, Ὁ Κοραῆς εἰς τὴν

ἀλληλογραφίαν τοῦ Ἀσωπίου, «Ἑλληνικά», 6 (1933), σσ. 61 - 62.

7. Φ. Μπουμπουλίδης, Ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Παν. Κοδρικᾶ πρὸς τὸν Δημ. Πιστολάκον, ΕΕΦΣΠΑ, 21 (1970 - 1971), σσ. 61, 63, 87.

8. Ἱ. Φιλήμων, Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως, τόμ. Δ', Ἀθῆναι 1861, σσ. 21-22. Πρβλ. ἐπίσης Δ. Κόκκινος, Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, τόμ. 2ος, Ἀθῆναι 1967, σσ. 440 - 442.

Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1821 ὁ Lafayette ὥρισε συνάντησιν τοῦ Κ. Πολυχρονιάδου καὶ τοῦ Πίικολου μετὰ τὸν Ἀμερικανὸν

Εὐρωπαίους σαφῆ εἰκόνα τῶν αἰτίων καὶ τῶν σκοπῶν τῆς ἐξέγερσης τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι αὐτὴ ἦταν καθολικὴ ἐθνικὴ ἐπανάσταση καὶ ὄχι κίνημα λίγων ἐπαναστατῶν, ὅπως τὰ κινήματα στὴν Ἰταλία καὶ στὴν Ἰσπανία⁹. Στόχος τοῦ Κ. Πολυχρονιαδῆ ἦταν πῶς νὰ κερδίσουν οἱ Ἕλληνες τὴ συμπάθεια τόσο τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινῆς γνώμης, ὅσο καὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης. Γι' αὐτὸ πίστευε, ὅτι πρῶτα ἀπ' ὅλα ἔπρεπε τὸ ὄνομα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ τῶν Φιλικῶν νὰ ἀκούγεται ὅσο τὸ δυνατὸ λιγώτερο, γιατί προκαλοῦσε ὑποψίες στοὺς Εὐρωπαίους, οἱ ὁποῖοι ταύτιζαν ἢ συνέδεαν τὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία μὲ τὴ μυστικὴ ὀργάνωση τῶν Carbonari¹⁰. Ἀλλωστε ἡ πικρία τοῦ ἐπιστολογράφου γιὰ τὸ ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι θεωροῦσαν τότε τοὺς Ἕλληνες «καρβονάριδες», φαίνεται καὶ στὶς εἰρωνικὲς ἐκφράσεις ποὺ χρησιμοποιεῖ στὴ ἐπιστολὴ ποὺ ἀκολουθεῖ (στ. 75 - 77). Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ἐδῶ, ὅτι ὁ Κ. Πολυχρονιαδῆς δὲν μνηστέθηκε στὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία, ἐνῶ ἀντίθετα ὁ ἀδελφός του Ἰ. Πολυχρονιαδῆς, φωτισμένος ἔμπορος στὴν Πόλη καὶ στὴν Ὀδησσό, ὑπῆρξε ἓνα ἀπὸ τὰ δραστήρια μέλη της¹¹. Παράλληλα ὁ ἐπιστολογράφος μας συνιστοῦσε στοὺς Ἕλληνες, νὰ ἀποκτήσουν ἐθνικὴ τοπικὴ διοίκηση, γιατί ἔτσι θὰ ἔπειθαν τοὺς Εὐρωπαί-

πρεσβευτὴ στὸ Παρίσι Gallatin. Τὸ πιθανώτερο εἶναι, πὼς ἡ ἐνέργεια αὐτὴ κατευθυνόταν ἀπὸ τὸ «διευθυντήριο» τοῦ Κοραΐ, ὁ ὁποῖος ἄλλωστε εἶχε σχέσεις μὲ τὸν Lafayette. (Βλ. Γ. Τόζης, Ἑλληνοαμερικανικαὶ ἐπαφαὶ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, «Ἑλληνικά», 14 (1956), σσ. 422-425).

9. α) C. Z., *Considérations sur la guerre actuelle entre les Grecs et les Turcs*, par un Grec. Παρίσι 1821. β) *Notice sur l'état actuel de la Turquie considérée sous les rapports commerciaux et politiques avec l'Angleterre*. A' Londres, 1821, καὶ ἡ ἀγγλικὴ μετάφραση, *Remarks on the Present State of Turkey, considered in its Commercial and Political Relation with England*, London 1821. Βλ. γι' αὐτὰ Λ.

Δρούλια, *Ἡ δικαίωση τοῦ Ἀγῶνα στὰ ξενόγλωσσα ἑλληνικά κείμενα τοῦ 1821*, ἀνάτυπο ἀπὸ τὴ «Νέα Ἑστία», Ἀθήνα, Χριστούγεννα 1970· καὶ τῆς Ἰδίας, *Ἡ ἀνώνυμη «Notice sur l'état actuel de la Turquie» (1821) ἔργο τοῦ Κων. Πολυχρονιαδῆ*, ἀνάτυπο ἀρ. ἀρ. 160 ἀπὸ τὸν «Ἑρανιστῆ», Ἀθήνα 1970.

10. Ἐμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, *Ἀρχεῖον Ἀλ. Μαυροκορδάτου*, ἔ.ἀ., σ. 83. Πρβλ. ἐπίσης Φ. Μπουμπουλίδης, *Εἰδήσεις καὶ κρίσεις περὶ τοῦ ἀγῶνος 1821 - 1824 ἐκ τοῦ ἀρχείου Δ. Ποστολάκα*, ΔΙΕΕ 12 (1957 - 1958) σσ. 24 - 32.

11. Ἰ. Φιλήμων, *Δοκίμιον Ἐπαναστάσεως*, ἔ.ἀ., τόμ. Α', σσ. 389, 400, 405, 409. Πρβλ. ἐπίσης Ἰ.Α. Μελετόπουλος, *Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία*, Ἀρχεῖον Π. Σέκερη, Ἀθήνα 1967, σ. 130.

ους πώς ή ελληνική επανάσταση ήταν οργανωμένη και καθολική¹².

Τόν Σεπτέμβριο του 1821 έφυγε από τη Γαλλία και τόν 'Οκτώβριο τής ίδιας χρονιάς έφθασε στην Πίζα¹³. 'Εκει ζούσε στο περιβάλλον του μητροπολίτη 'Ιγνατίου και περίμενε την κατάλληλη ευκαιρία να ξεκινήσει για την πατρίδα. 'Από την Πίζα έστελνε συχνά επιστολές στους φίλους του 'Α. Λουριώτη, Γ. Πραΐδη και 'Αλ. Μαυροκορδάτο που είχαν ήδη έρθει στην 'Ελλάδα. Οί επιστολές αυτές είναι γεμάτες με κάθε λογής ειδήσεις και απόψεις, όπως έξ άλλου και αυτή που παρουσιάζουμε παρακάτω. Σκοπός του Κ. Πολυχρονιάδη ήταν, εκείνος να ενημερώνη το έσωτερικό για την κατάσταση τής ευρωπαϊκής διπλωματίας, ενώ οί φίλοι του από την 'Ελλάδα να του δίνουν ακριβείς πληροφορίες για τα διαδραματιζόμενα στην επαναστατημένη πατρίδα. Διαβάζοντας κανείς τις επιστολές του διακρίνει τις αμφιταλαντεύσεις και τις αμφιβολίες που είχαν τότε οί 'Ελληνες, και κυρίως οί διανοούμενοι, ώσπου να κατασταλάξουν σε ποιά Ευρωπαϊκή Δύναμη έπρεπε να στραφούν, για να ενισχυθί ό 'Αγώνας τους. 'Αλλοτε έρρεπαν προς τη Ρωσία και άλλοτε προς την 'Αγγλία, χωρίς ώστόσο να μπορούν στα δύο πρώτα χρόνια του 'Αγώνα να αποφασίσουν ποιά ήταν ή συμφερότερη λύση. Χαρακτηριστική στο σημείο αυτό είναι και ή παρακάτω επιστολή, όπου ό Κ. Πολυχρονιάδης, χωρίς να παίρνει σαφή και συγκεκριμένη θέση, κρίνει, επικρίνει ή συγκαταλεγμένα επαινεί την πολιτική των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων σε σχέση με την 'Ελλάδα. 'Αλλά το ενδιαφέρον του επιστολογράφου μας δέν περιορίζεται μόνον στα πολιτικά θέματα' συχνά μεταδίδει στους φίλους του και φιλολογικές ειδήσεις, όπως θα δούμε και στην ακόλουθη επιστολή. Πνεύμα άνήσυχο ό ίδιος παρακολουθεί όλα τα σπουδαία γεγονότα τής εποχής του.

Βασικό μοτίβο στις επιστολές του είναι και το σχέδιό του να κατεβί στην 'Ελλάδα' κι ενώ προετοιμάζεται για το ταξίδι αυτό, κάθε φορά και διαφορετικά εμπόδια τόν σταματούν. Πάντως στην επιστολή που ακολουθεί φαίνεται, πώς είναι πιά αποφασισμένος να έρθει στην πατρίδα, με την προϋπόθεση όμως, ότι πρώτα θα βρή μία εργασία που θα του εξασφάλιζε τους απαραίτητους πόρους ζωής. 'Ισως άλλωστε και ό κυριώτερος λόγος, για τόν οποίο γράφτηκε ή παρακάτω επιστολή, είναι ή επιδίωξη του επιστολογράφου να εξασφάλιση στα 'Επτάνησα

12. 'Ι. Φιλήμων, έ.ά., τόμ. Δ', σ. 349 κ.έ. Πρβλ. επίσης Δ. Κόκκινος, 'Η 'Ελληνική 'Επανάστασις, έ. ά., σσ.

365 - 366.

13. Έμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, έ.ά. σσ. 79, 76.

μία εργασία μέσω του Πλ. Πετρίδη, με τον όποιο τον συνέδεε οικογενειακή φιλία, όπως φαίνεται από την παρακάτω επιστολή (στ. 153 - 154, 166 κ.έ.). Πιθανότατα οι σχέσεις τους χρονολογούνται από την εποχή που και οι δύο ζούσαν στην Πόλη (γύρω στα 1808 - 1812).

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, όσον καιρό ο Κ. Πολυχρονιαδής ήταν στην Πίζα, είχε στενή επαφή με τον Ίγνάτιο και με το περιβάλλον του. Χαρακτηριστικό άλλωστε είναι, ότι υποστήριζε πως ή παρουσία του Ίγνατίου στην Ελλάδα ήταν απαραίτητη, ώστε να έχη ή υπόθεσή μας «υπόληψη»¹⁴. Αλλά και ή γνώμη του Ίγνατίου για τον Κ. Πολυχρονιαδή είναι ένδεικτική της έμπιστοσύνης που του ένέπνεε, όταν, ενώ τον συνιστά στον Άλ. Μαυροκορδάτο, γράφει: «θα σ'ας στείλω και τον Πολυχρονιαδή με δεύτερον έπειδή είναι καλός και ικανός και για να μιλήση και για να γράψη»¹⁵.

Ο Κ. Πολυχρονιαδής στο διάστημα της παραμονής του στην Πίζα συνέχισε την επικοινωνία του και με τον Κοραή. Αξίζει μάλιστα να αναφέρουμε σχετικά με τη συνεργασία τους, ότι στα 1823 ο Κοραής ανέθεσε στον επιστολογράφο μας να φροντίση για τη μεταφορά στην Ελλάδα, και συγκεκριμένα στην Ύδρα, της τυπογραφίας που χάρισε στους Έλληνες ο Ambroise Didot. Η ανάθεση της αποστολής αυτής στον Κ. Πολυχρονιαδή ίσως έχει σχέση και με το ότι ο Κοραής τον προωρίζει για έφημεριδογράφο¹⁶. Άλλωστε ότι και ο ίδιος ο επιστολογράφος μας είχε μία δημοσιογραφική πείρα και ότι επιθυμούσε να ασχοληθί με την έφημεριδογραφία μετά την άφιξή του στην Ελλάδα, φαίνεται και στην παρακάτω επιστολή (στ. 17 - 30).

Τελικά ο Κ. Πολυχρονιαδής έφθασε στην Ελλάδα στα μέσα του 1824. Ήρθε έφοδιασμένος με συστατική επιστολή του Θ. Σπανιολάκη προς τους Λάζ. και Γ. Κουντουριώτη¹⁷. Μόλις έφθασε άρχισε να συνεργάζεται με τους διοικητικούς παράγοντες του τόπου. Έξ άλλου ως το

14. Ί. Φιλήμων, έ.ά., σ. 329., Πρβλ. επίσης Έμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, Ίγνάτιος, μητροπολίτης Ούγγροβλαχίας, στα «Μνημεία της Έλληνικής Ιστορίας της Ακαδημίας Αθηνών», Αθήναι 1959, τεύχ. Ι, σσ. 258-261.

15. Έ. ά., τεύχ. ΙΙ, Αθήναι 1961, σ. 142.

16. Ν. Δαμαλάς, Έπιστολαί Αδ. Κοραή, Αθήνα 1886, τόμ. 3ος, σσ.

822 - 839. Πρβλ. επίσης Έμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, Αρχείον Άλ. Μαυροκορδάτου, έ.ά., τεύχ. ΙΙΙ, σ. 650 και Ί. Κ. Μαζαράκης Αιινά, Τα έλληνικά τυπογραφεία του Αγώνος 1821 - 1827, Αθήναι 1970, σσ. 40-41.

17. Α. Λιγνός, Αρχεία Λαζάρου και Γεωργίου Κουντουριώτου, Αθήναι - Πειραιεύς, 1920 - 1927, τόμ. Β', σσ. 421 - 422.

τέλος τῆς ζωῆς του οἱ ὑπηρεσίες πού προσέφερε ἦταν κυρίως διοικητικῆς φύσης. Στὴν ἀρχὴ τὸν συναντᾶμε στὸ Μεσολόγγι καὶ στὸ Ἀνατολικὸ μαζὶ μὲ τὸν Ἀλ. Μαυροκορδάτο¹⁸. Στὰ 1825 ἦταν γιὰ ἓνα διάστημα γραμματικὸς τοῦ Γ. Κουντουριώτη καὶ γραμματέας τοῦ Ἐκτελεστικοῦ¹⁹. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὸν Γ. Κουντουριώτη ἡ ἐπαφὴ μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν διατηρήθηκε καὶ ὁ Κ. Πολυχροσιάδης, ἀπὸ ὅπου καὶ ἂν βρισκόταν, ἔστελνε συχνὰ ἐνημερωτικὰς ἐπιστολὰς στὸν Γ. Κουντουριώτη²⁰.

Ἐπίσης διωρίσθηκε μέλος σὲ δύο ἐπιτροπὲς ἐράνων (πρᾶγμα πού δείχνει πὼς ἦταν ἔμπιστος τῆς Διοίκησης) καὶ ἔγινε καὶ μέλος τῆς Φιλανθρωπικῆς Ἑταιρείας. Σὲ συνεδρίαση τῆς τελευταίας στίς 6-6-1826, σὲ συζήτηση σχετικὴ μὲ ἐκπαιδευτικὰ θέματα, ὁ Κ. Πολυχροσιάδης πρότεινε νὰ ἱδρυθοῦν στὴν Ἠπειρὸ σχολεῖα μὲ χρήματα πού διέθεσαν πλούσιοι Ἠπειρώτες τῆς Ρωσίας γιὰ ἱδρυση σχολείων στὴν Ἑλλάδα²¹. Τὸ ἐνδιαφέρον του λοιπὸν γιὰ τὴν παιδεία δὲν τὸν ἐγκατέλειψε ἀκόμη καὶ στὰ ταραγμένα χρόνια τοῦ ξεσηκωμοῦ τοῦ Γένους. Χαρακτηριστικὸ εἶναι ἐξ ἄλλου, ὅτι καὶ στὴν ἐπιστολὴ πού ἀκολουθεῖ ἀναφέρει ὡς ἐνδεχόμενον τὸ νὰ ἐργασθῇ στὰ Ἐπτάνησα εἴτε ὡς οἰκοδιδάσκαλος εἴτε ὡς διδάσκαλος τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας τοῦ Guilford (στ. 31 - 36, 129 - 134).

Ἀλλὰ ἡ ζωὴ τοῦ Κ. Πολυχροσιάδου ἦταν σύντομη. Στίς 9 Ἰουλίου τοῦ 1826 πέθανε στὸ Ναύπλιο ἀπὸ ἐπιδημικὴ ἀσθένεια, ἀφοῦ βοήθησε, ὅσο πρόφθασε, τὴν ἐπαναστατημένη πατρίδα²². Ὁ ἄνθρωπος βέβαια αὐτὸς μπορούμε νὰ ποῦμε, πὼς δὲν ἀνῆκε στίς μεγάλες προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς του. Κατατάσσεται στίς «ἐλάσσονες» μορφές, οἱ ὁποῖες ὅμως μὲ ζῆλο καὶ βαθειὰ πίστη στὸ Γένος προσέφεραν τὸν ἑαυτὸ τους στὴν ὑπηρεσία τῆς πατρίδας τους.

Ὁ παραλήπτης τῆς ἐπιστολῆς Πλάτων Πετρίδης ἦταν Κωνσταν-

18. Ἐ. ἀ., τόμ. Γ', σ. 402, ὅπου ἐπιστολὴ τοῦ Ἀλ. Μαυροκορδάτου πρὸς τὸν Γ. Κουντουριώτη, γραμμένη ἀπὸ τὸν Κ. Πολυχροσιάδου. Πρβλ. ἐπίσης Ἑλληνικά Χρονικά, ἀρ. 104, 24-12-1824.

19. Ἀ. Λιγνός, ἔ.ἀ., σ. 452, ὅπου σημείωση τοῦ Κ. Πολυχροσιάδου σὲ ἐπιστολὴ πού ἔλαβε ὁ Γ. Κουντουριώτης ἀπὸ τὸν μητροπολίτη Ἰγνάτιο καὶ ἔ.ἀ., τόμ. Δ', σ. 327.

20. Ἐ.ἀ., τόμ. Δ', σσ. 500-502, τόμ. Ε', σσ. 280-282 καὶ 498.

21. Δ. Κόκκινος, Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, ἔ.ἀ., τόμ. Ε', 1968, σ. 360. Πρβλ. ἐπίσης Ἀ. Λιγνός, Ἀρχεῖον τῆς κοινότητος Ὑδρας, 1778-1832, τόμ. 11ος, Πειραιεύς, 1929, σ. 645 καὶ Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος, ἀρ. 72, 7-7-1826.

22. Ἐ.ἀ., ἀρ. 74, 14-7-1826.

τινουπολίτης. Ἀφοῦ τελείωσε στήν Πόλη τή στοιχειώδη ἐλληνική ἐκπαίδευση, φοίτησε σέ ἀγγλικό σχολεῖο καί ἀπέκτησε γνωριμίες μέ ἐπισήμους Ἀγγλους, οἱ ὅποιοι καί τόν βοήθησαν ἀργότερα στή σταδιοδρομία του. Ἀναφέρομε ἐνδεικτικά τή γνωριμία του μέ τόν Ἀγγλο πρεσβευτὴ στήν Πόλη λόρδο Elgin, μέ συστάσεις τοῦ ὁποίου κατώρθωσε νὰ διοριστῇ στὰ 1812 ὑπάλληλος στήν ἀγγλική Διοίκηση τῶν Ἑπτανήσων στή Ζάκυνθο. Ἐκεῖ ἀσχολήθηκε ὁ Πλ. Πετρίδης καί μέ ἐμπορικὲς ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ κυρίως ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωση τῶν σχολείων τῶν Ἰονικῶν νησιῶν. Στὴν ἀρχὴ διηύθυνε τὰ σχολεῖα στή Ζάκυνθο, ὅπου καί ἐγκατέστησε δημόσιο τυπογραφεῖο, συνέστησε τὴν πολιτικὴ ἐφημερίδα «Gazetta delle Isole Liberate», ἐξέδιδε περιοδικὸ καί κατήρτισε δημόσιες βιβλιοθῆκες²³.

Ὅταν στὰ 1814 οἱ Ἀγγλοι μετέφεραν τὴν ἔδρα τους στήν Κέρκυρα, τοὺς ἀκολούθησε ἐκεῖ καί ὁ Πλ. Πετρίδης, ὁ ὅποιος ὑπηρετοῦσε στὸ γραφεῖο τοῦ στρατηγοῦ-διοικητῆ Campbell ὡς διερμηνέας καί μεταφραστῆς²⁴. Παράλληλα συνέχισε τὴν πολιτιστικὴ του δράση. Ἦταν ἔφορος τῶν σχολείων τοῦ ἰονικοῦ κράτους καί συγχρόνως μετέφραζε στὰ ἐλληνικὰ ἔργα ξένων συγγραφέων²⁵. Μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐφόρου

23. Π. Χιώτης, *Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματα*, τόμ. Γ', Κέρκυρα 1863, σ. 919. Πρβλ. ἐπίσης Δ. Καμπούρογλου, *Ἀρχεῖον Ρώμα*, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1901, σ. κγ' καί Σπ. Στούπης, *Πλάτων Πετρίδης*, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 4 (1955), σσ. 742 - 743.

24. Σπ. Στούπης, ἔ. ἀ., σ. 743.

25. Βλ. ἐνδεικτικὰ τὶς παρακάτω μεταφράσεις: α) «Ἀπόσπασμα μετὰ εἰσαγωγῆς, μεταφράσεως εἰς ἑνδεκα-συλλάβους ἀνομοιοκαταλήκτους στίχους τῶν Τεσσάρων καιρῶν τοῦ Χρόνου τοῦ Ἀγγλοῦ Thompson, ὑπὸ Π. Πετρίδου, αὐτῶν, Φεβρουαρίου κε', Κερκύρα». (Βλ. Δ. Γκίνης - Β. Μέξας, *Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία 1800-1863*, τόμ. 1ος, Ἀθῆναι 1939, ἀρ. 949. Πρβλ. ἐπίσης Ἑμμ. Ν. Φραγκίσκος, *Ἡ «Πρότασις πρὸς τοὺς νέους τοὺς Ἰωνας» (1816)*, ἀνάτυπο ἀρ. 91 ἀπὸ τὸν «Ἐρανιστῆ», Ἀθῆναι 1966,

σσ. 201 - 202, 212, ὅπου ἀποκατάσταση τοῦ πλαστοῦ τίτλου τῆς παραπάνω μετάφρασης· βλ. σχετικὰ καί Κ. Θ. Δημαρᾶς, *Ἐπαφὲς τῆς νεώτερης Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας μετὰ τὴν Ἀγγλικὴν (1780 - 1821)*, «Φροντισματα», Α', Ἀθῆναι 1962, σσ. 58 - 60· καί τοῦ ἴδιου, *Προϋποθέσεις καί δοκιμὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ρωμαντισμοῦ*, Ἀθῆναι 1947, σσ. 23-24, 43)). β) «Μυθιστορία, Ὁ Ῥασσέλας, πρίγκιψ τῆς Ἀβυσσινίας, συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ Ἀγγλοῦ φιλόλογου Δς. Σαμουήλ Γιουνσόν» καί μεταφρασθεῖσα εἰς τὸ νεοελληνικὸν ἰδιῶμα παρὰ Π(λάτωνος) Π(ετρίδη)». Ἡ παραπάνω μετάφραση κυκλοφόρησε στήν Κέρκυρα στὰ 1817 καί τυπώθηκε στήν τυπογραφία τῆς Διοικήσεως. Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἀφιέρωθηκε στὸν Fr. Adam καί ἡ ἀφιέρωση γράφτηκε ἀγγλικά καί ἐλληνικά. (Βλ. Γκίνης - Μέξας, ἀρ.

σχολείων, παρακίνησε δύο δασκάλους νά συγγράψουν έλληνική Γραμματική, γιά νά τή χρησιμοποιοῦν οί φιλομαθεῖς Ἑπτανήσιοι νέοι²⁶.

Σάν πνευματικὸς ἄνθρωπος πῆρε καὶ αὐτὸς θέση ὡς πρὸς τὸ ἑλληνικὸ γλωσσικὸ πρόβλημα διατυπώνοντας στὰ 1817 τίς σχετικὲς ἀπόψεις του, οἱ ὁποῖες εἶναι ἀνάλογες μὲ ἐκεῖνες τοῦ Κοραῆ²⁷.

Ὡς ἐπίσημος μεταφραστὴς τοῦ Ἀγγλοῦ διοικητῆ καὶ ἀργότερα τοῦ ἄρμοστῆ, μετέφραζε στὰ ἑλληνικὰ ἐπίσημα ἀγγλικά ἔγγραφα²⁸. Στὰ 1821 μετέσχε ὡς γραμματέας σὲ ἔκτακτο δικαστήριο τῆς Ἰονίου Γερουσίας, εἰδικὸ γιά ἐγκλήματα καθοσιώσεως²⁹. Ὅταν τὸν ἐπόμενο χρόνο οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στὴν ἰονικὴ καὶ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔφθασαν σὲ μεγάλη δξύτητα, ὁ ἄρμοστὴς Maitland ἔστειλε τὸν Πλ. Πετρίδην ὡς ἀπεσταλμένο του στὴν Ὑδρα, γιά νά ἀμβλύνῃ τίς διαφορὲς ποὺ εἶχαν προκύψει³⁰.

Ὑστερα ἀπὸ τίς ὑπηρεσίες ποὺ προσέφερε ὁ Πετρίδης στοὺς Ἀγγλοὺς καὶ λόγω τῆς ἀφοσίωσής του στὸν Maitland, θὰ περίμενε κανεὶς ἢ συμβολὴ του στὸν Ἀγώνα νά εἶναι ἀμφισβητήσιμη. Τὰ στοιχεῖα ὅμως ποὺ διαθέτομε μποροῦν νά μᾶς πείσουν, ὅτι κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἐπανάστασης καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὴν ὁ Πετρίδης βοήθησε τὴν πατρίδα του, ὅσο μποροῦσε. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐκπανάστασης μυήθηκε στὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία³¹. Ἦταν ἐπίσης συνδρομητὴς καὶ «ἐπιστάτης»

982. Πρβλ. ἐπίσης Κ. Θ. Δημαρᾶς, Ἑπαφὲς τῆς νεώτερης Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας μὲ τὴν Ἀγγλική (1780 - 1821), ἔ.ἀ., σσ. 56-58 καὶ τοῦ ἴδιου, Προϋποθέσεις καὶ δοκιμὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ρωμαντισμοῦ, ἔ.ἀ., σσ. 43-44). Ἀργότερα ἔχομε καὶ ἄλλες μεταφράσεις τοῦ ἴδιου.

26. «Γραμματικὴ κατ' ἐπιτομὴν περὶ τοῦ τεχνολογικοῦ καὶ ὀρθογραφικοῦ μέρους. Ἐκ πολλῶν μὲν συνερανισθεῖσα χάριν τῶν φιλομαθῶν Νέων παρὰ Γεωργίου Σταματέλου Τοῦ καὶ Σιλαμπάνη τοῦ ἐξ Ἀκαρνανίας κατὰ δὲ τὴν πόλιν Λευκάδος. Τοῦ Ἑλληνικοῦ Φροντιστηρίου εὐτελοῦς Διδασκάλου. Προτροπῇ δὲ τοῦ Ἑλλογιμωτάτου Κυρίου Πλάτωνος Πετρίδου τῶν Ἰωνικῶν σχολείων γενικοῦ Ἐφόρου. Ἐν

Βενετίᾳ. Παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. 1819». (Βλ. Γκίνης - Μέξας, ἀρ. 1132).

27. Ἑμμ. Ν. Φραγκίσκος, Ἡ «Πρότασις...», ἔ.ἀ., σσ. 202, 212. Πρβλ. ἐπίσης Κ. Θ. Δημαρᾶς, Ἑπαφὲς τῆς νεώτερης Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας μὲ τὴν Ἀγγλική (1780-1821), ἔ. ἀ., σ. 59.

28. Γκίνης - Μέξας, ἀρ. 1082, ὅπου μετάφραση τοῦ πολιτεύματος τῶν Ἰονίων Νήσων ἀπὸ τὰ ἀγγλικά στὰ ἑλληνικά ἀπὸ τὸν Πλ. Πετρίδην, στὰ 1818.

29. Π. Χιώτης, Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματα, ἔ.ἀ., τόμ. Δ', σσ. 230-231.

30. Ἑ. ἀ., σ. 443.

31. Ἱ. Φιλῆμων, Δοκίμιον Ἐπαναστάσεως, ἔ.ἀ., τόμ. Α', σ. 409.

στήν Κέρκυρα τοῦ προοδευτικοῦ περιοδικοῦ Λόγιος Ἑρμῆς³². Μετὰ τὴν ἐκρηξὴ τῆς ἐπανάστασης ἀλληλογραφοῦσε καὶ συνεννοεῖτο μὲ παράγοντες τῆς ἐλληνικῆς Διοικήσεως, κυρίως μὲ τὸν Ἀλ. Μαυροκορδάτο, γιὰ τὴν ἐπίλυση σοβαρῶν ἐλληνικῶν προβλημάτων, ὅπως τὸ δάνειο καὶ ἡ ἐξομάλυνση τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς ἐλληνικῆς Διοικήσεως καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ Ἀρμοστῆ τῶν Ἑπτανήσων³³.

Πάντως ποικίλη καὶ εὐρεῖα ἡ δράση τοῦ Πλ. Πετρίδου συνεχίστηκε καὶ μετὰ τὴν ἐποχὴ ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει, ἀφοῦ πέθανε ἀρκετὰ ἀργὰ (1852)³⁴ καὶ ἀφοῦ εὐτύχησε νὰ δῇ τὴν Ἑλλάδα ἐλεύθερη καὶ ἀνεξάρτητη.

Φωτεινὴ Γ. Τασιού

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Φίλε μου!

τῇ σ(τ)ῃ Μαρτίου 1823 ἐν Πίζῃ

- 1 Τὴν ιστ)κὴ τοῦ παρελθόντος σοὶ ξαναέγραψα, ἔπεμψά σοι τὸ γράμμα μου διὰ τινος ἐν Νεαπόλει φίλου μου. Ἐπειδὴ ὁμως τὰ πρὸς σέ μου παραπίπτουν, σπεύδω νὰ σοὶ ξαναγράψω καὶ διὰ θαλάσσης, ἐλπίζων οὕτω νὰ σοὶ ἔλθῃ ἐν ἐκ τῶν δύο μου γραμμάτων.
- 5 Ἀκονσίως ἐξεχείμασα εἰς τὴν Τοσκάναν, καὶ πλέον εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ ἀλλάξω τόπον. Τὰ ἐθνικά μου χρῆν' ἐν γ-χώρησαν νὰ δεθῶ εἰς τὴν Δύσιν, μηδὲ νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ὅθεν ἀπεφάσισα νὰ καταβῶ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς νήσους σας³⁵, καὶ ἐὰν αἱ περιστάσεις μου δὲν μοὶ συγχωρέσουν νὰ μεταβῶ μακρότερα, ἐλπίζω νὰ εὕρω πόρον ζωῆς, πωλῶν τὰς περιορι-
- 10 σμένες μου γνώσεις, αἱ ὁποῖαι βέβαια θὰ εὗρον ἀγοραστὰς εἰς τὴν ἐλλείπουσαν πεπαιδευμένην Ἰονικὴν ἐπικράτειαν. Ἀλλ' εἰς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἔχω χρεῖαν τῆς συνδρομῆς καὶ συστάσεώς σου,

32. Λόγιος Ἑρμῆς, 1820, σ. 602.

33. Ἑμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, Ἀρχεῖον Ἀλ. Μαυροκορδάτου, ἔ.ἀ., τεύχ. III, σσ. 443, 546, 600-601, 672, 709 - 710.

34. Σπ. Δε Βιάζης, «*Λησμονηθεὶς Κωνσταντινουπολίτης*», «*Νέον Πνεῦμα*», Κων/πολη, ἔτος Α', τ. Β', 1909, σ. 99.

35. Ἡ ἀπόφασίς του νὰ πάη στὰ

Ἑπτάνησα ἴσως ὀφείλεται στὸ ὅτι μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ μπορούσε εὐκολώτερα νὰ φθάσῃ στὴν Ἡπειρὸ ἢ πιθανὸν νὰ ἀκολούθησε τῇ συμβουλῇ τοῦ Blaquière, ὁ ὁποῖος τὸν συμβούλεψε, σὲ περίπτωσι ποὺ ἀποφασίσῃ νὰ κατέβῃ στὴν Ἑλλάδα, νὰ προτιμήσῃ νὰ πάη στὰ Ἑπτάνησα. (Βλ. Ἑμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, ἔ.ἀ., τεύχ. III, σ. 650).

- καὶ εἶμαι εὐελπὺς, ὅτι θὰ σ' εὖρω πρόθυμον, καὶ ὅτι δὲν θέλω σοὶ δώσει αἰτίαν νὰ μετανοήσῃς διὰ τὴν πρὸς με καλὴν σου διάθεσιν.
- 15 Ἡ ἀνάγκη μου τούτῃ εἶναι ὑποθετικὴ, καὶ ἴσως ἡμπορέσω νὰ μεταβῶ εἰς τὴν Ἡπειρον. Μ' ὅλον τοῦτο εἶναι πάντοτε φρόνιμον νὰ προετοιμάζεται τις εἰς κάθε ἐνδεχόμενον. Μεταξὺ τῶν διαφορῶν σχεδίων μου ἡμποροῦσα νὰ ἐπιχειρισθῶ τὴν ἔκδοσιν τῆς πολιτικῆς ἐφημερίδος τῶν νήσων σας, διότι ἀπέκτησα ἱκανὴν ἔξιν
- 20 εἰς τὸ νὰ γράφω ἐφημερίδας καὶ νὰ ὑποργῶ εἰς περιοδικὰ συγγράμματα. Ἡ φιλαντία μου, νομίζω, δὲν μ' ἀπατᾷ, ἐὰν τολμήσω νὰ σ' εἰπῶ, ὅτι ἡμποροῦσα νὰ ἐκτελέσω ἐντίμως παρόμοιον ἔργον, καὶ νὰ τὸ καταστήσωμεν ὠφέλιμον εἰς τὸ πανελλήνιον καὶ ἄξιον τῆς προσοχῆς τῶν φωτισμένων ἀλλογενῶν. Ἀλλ' αἱ ἠθικαὶ μου ἀρχαὶ δὲν μοι συγχωροῦν νὰ ὁμιλήσω ἐναντίον τῆς συνεσιδῆσεώς μου.
- 25 Ὅθεν ἐὰν ἀληθῶς δὲν ἥλλαξεν ἡ πολιτικὴ σας εἰς τὸ φιλάνθρωπότερον, δὲν πρέπει νὰ ἀναφέρῃς τίποτε περὶ τούτου μου τοῦ προβλήματος.

Οἱ φιλότουρκοι ἐσύστησαν πολιτικὴν ἐφημερίδα εἰς τὴν Σμύρνην, καὶ ὑβρίζουν καὶ συκοφαντοῦν τοὺς τάλαιπώρους Ἑλληνας³⁶. Δὲν εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ συστηθῇ τὸ ἀντιφάρμακόν της εἰς τὴν Κέρκυραν, πόλιν Ἑλληνικὴν καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν μεγαλόφρονος διοικήσεως; Ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἰς τὴν Ἀγίαν Μαύραν μ' ἐπαρακάλεσαν νὰ τοὺς εὖρω καλὸν διδάσκαλον. Ἡ ἐκεῖ λοιπόν, ἢ ὅπου ἄλλοῦ δυνηθῆς, ἢ καὶ εἰς μερικὴν οἰκίαν ἡμποροῦσα νὰ ἀφιερωθῶ εἰς παιδαγωγίαν, ἢ διδασκαλίαν, καὶ νὰ προφθασθῶ εἰς τὰς παρούσας δεινὰς περιστάσεις, διατρίβων ἐν μέσῳ Ἑλλήνων,

30 καὶ μὴν ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ σπουδᾶς, ἐχούσας σχέσεις μὲ τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα. Ἡ γνωστή σου ὀλιγάρεία καὶ συμπερι-

36. Πρόκειται γιὰ τὴ γαλλόφωνη ἐφημερίδα τῆς Σμύρνης «Le Spectateur Oriental», ἡ ὁποία ἦταν ἡ μόνη ἐφημερίδα τῆς Ἀνατολῆς ποὺ ἐκδιδόταν σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασης. Τουρκόφιλη, σχεδὸν πάντοτε, μιλοῦσε μὲ δυσμένεια γιὰ τὸν ἐλληνικὸ Ἀγώνα, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἐξῆρε τὴν τουρκικὴν πολιτικὴν. Τρεῖς κυρίως μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν οἱ λόγοι τῆς τακτικῆς αὐτῆς τοῦ «Le Spectateur

Oriental»: εἴτε τὰ φιλότουρκα αἰσθήματα τοῦ συντάκτη της, εἴτε τὸ ὅτι τὸν ἐξανάγκαζε ἡ τουρκικὴ Διοίκηση, εἴτε οἱ δεσμοὶ τοῦ μὲ τοὺς Φράγκους ἐμπόρους τῆς Ἀνατολῆς, καθὼς διερμήνευε τίς ἐχθρικές τους διαθέσεις πρὸς τὸν ἐλληνικὸ Ἀγώνα. (Βλ. Ἰ. Δημάκης, *Τὸ πρόβλημα τῶν εἰδήσεων τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασεως εἰς τὸν γαλλικὸν τύπον*, «Ἑλληνικά» 19 (1966), σσ. 62, 66-67, 86-87).

φορά μου δὲν μὲ ἐγκατέλειψαν. "Οθεν ἐλπίζω ὅτι μὲ τὰ δύο τοῦτα προτερήματά μου ἡμπορῶ νὰ ἐξαγοράσω τὸν παρόντα καιρόν. Ἡ φιλία σου θὰ μοὶ συγχωρέσῃ βέβαια τόσῃν περιαντολογίαν,
 40 διότι καὶ φίλος εἶσαι, καὶ γνωρίζεις τὰ ἐθνικὰ καὶ συγγενικὰ χρῆμα.

Εἰς τὸ τελευταῖόν μου σοὶ ἀπεκρίθην περὶ τοῦ ἐρωτήματός σου, διὰ τί τόσοι ὁμογενεῖς δὲν ὑφόνουν τὴν φωνήν των ὑπὲρ τῶν κινδυνευόντων Ἑλλήνων, καὶ ἂν οὐ μὲ ἔκαμες τὸ ἐρώτημά σου θὰ ἀνέγνωσες πιθανῶς πολλὰ ἀπὸ τὰ ὑπὲρ Ἑλλήνων ἐκδοθέντα,
 45 τὰ ὁποῖα τώρα ἡμποροῦν νὰ γεμίσουν βιβλιοθήκην. Ἀπὸ τὰ Γαλλικὰ εἶναι καλῆτερον τὸ σύγγραμμα τοῦ Bignon: *Les Peuples et les Cabinets depuis 1815 - 1822*³⁷. τοῦτο ἔχει τρία ἀξιόλογα κεφάλαια περὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ ζωγραφίζει λαμπρῶς τὴν παλαιάν μας κατάστασιν, τὰς σχέσεις μας μὲ τὴν Τουρκίαν καὶ Ῥουσσίαν, τὸν ἐθνικὸν μας χαρακτῆρα, τὸ δικαίωμά μας διὰ νὰ
 50 διώξωμεν τὴν δυναστείαν μὲ τὴν βίαν, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐθνικῆς μας ἀναστάσεως συμφέροντα τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Ἀλλ' ὁ Βιγνὼν εἶναι ἐκ τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων, καὶ οἱ κρατοῦντες εἰς τὴν Εὐρώπῃ μᾶς κάμνουν ἐγκλημα ὡς καὶ τὴν συνηγορίαν τῶν φιλελευθέρων, τοὺς ὁποίους, ὡς καὶ ἐσχάτως εἰς Βερῶναν, δὲν ἐντράπησαν νὰ ἐγκλήσουν ὡς πρωταιτίους τῆς ἐπαναστά-
 55 σεώς μας. Αὐτοῦ θὰ ἀναγινώσκῃς βέβαια ἐφημερίδας τῆς Εὐρώπης· ἀλλ' ἴσως δὲν εἶναι μάταιον νὰ σοὶ ἀναφέρω ὅ,τι ἐκοινολόγησεν ὁ Chataubriand εἰς τὴν κάτω βουλὴν τῆς Γαλλίας τὴν [στ][κ][η] φεβρουαρίου. Ὁ μεγαλοφυὴς καὶ φιλόχριστος τοῦτος Βασιλιστῆς

37. Πρόκειται γιὰ τὸ σύγγραμμα τοῦ L. P. E. Bignon, *Les Cabinets et les Peuples, depuis 1815 jusqu'à la fin de 1822*. Ἡ πρώτη ἐκδοσις τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἔγινε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1822, ἡ δευτέρα τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1823. Ἀπὸ τὴν τρίτην ἐκδοσιν τοῦ ἔργου, ποὺ ἔγινε τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1823, ἔχομε καὶ μετάφρασίν του στὰ ἑλληνικὰ ἀπὸ τὸν Ν. Σπηλιᾶδην, ἡ ὁποία ἐκδόθηκε τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1826 μὲ τὸν τίτλον: «Τὰ μυστικοσυμβούλια καὶ οἱ λαοὶ ἀπὸ τὰ 1815 ἕως σήμερον παρὰ τοῦ κυ-

ρίου Μπινιῶν. Τρίτη ἐκδοσις ἀναθεωρηθεῖσα ἐπιδιορθωθεῖσα καὶ ἀυξηθεῖσα ἐν Παρισίοις κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον 1823. Μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὁμοῦ μὲ τὸ περὶ τῆς Ἑλλάδος Ἑπτάμνημα τοῦ κυρίου Σχιατωβριάν παρὰ τοῦ Ν. Σπηλιᾶδου». Στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1822 ἀναγράφεται σὲ ποιῆς πόλεις τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ διετίθετο. Μεταξὺ τῶν πόλεων τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶναι καὶ τὸ Λιβόρνο, ὅποτε γιὰ τὸν Κ. Πολυχρονιάδην ἡ ἀπόκτησις τοῦ ἔργου θὰ ἦταν εὐχερέστατη.

- ἔδημοσίευσε τὴν οἰκειακὴν του συνομιλίαν ἐν Βερώνῃ μὲ τὸν
 60 Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ὅστις τῷ ὁμολόγησεν ὅτι θρησκευτικὸς
 πόλεμος κατὰ τῆς Τουρκίας ἐφαίνετο σύμφωνος μὲ τὴν πολιτικὴν
 του, μὲ τὰ ἦθη τοῦ λαοῦ του καὶ μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου του·
mais il a cru voir en Peloponèse des signes révolutionnaires, et
alors il l'est abstenu· ἡ θεία πρόνοια τῷ ἐνεπιστεύθη 800,000 μπα-
 65 γιονέτας διὰ νὰ κάμῃ νὰ βασιλεύσῃ ἡ εἰρήνη, ἡ θρησκεία καὶ ἡ
 δικαιοσύνη, καὶ ὅχι νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν πλεονεξίαν του· ὡς ἔμ-
 πνευστος λοιπὸν ἄνωθεν ἐγνώρισεν ὅτι οἱ βασιλισταὶ καὶ ἐκκλη-
 σιαστικοὶ τῆς Ἰσπανίας ἔχουν περισσοτέραν χρείαν τῆς προσ-
 τασίας του παρὰ οἱ ὁμόθρησκοί του τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας,
 οἱ ὅποιοι σφάζονται ἀναίτως, καὶ φοβερίζονται παντελῇ κατα-
 70 στροφῇ. Ποίαν σύγκρισιν ἠμποροῦμε νὰ κάμωμε μεταξὺ τῶν
 ξεγυμνωθέντων Ἰσπανικῶν Ἰερέων καὶ τῶν φονευομένων Γραι-
 κικῶν. Ἡμεῖς οἱ ὀλικοὶ ἠμποροῦμε νὰ νομίσωμε δικαιώτερον καὶ
 εὐλογώτερον τὴν σωτηρίαν 6 καὶ 7,000,000 χριστιανῶν, ἀπὸ τὴν
 ἀνάστασιν τῆς Ἰγκιζιτσιῶνος, ἡ ὁποία, ἐὰν ἠμποροῦσεν, ἔπρεπε
 75 νὰ καύσῃ πρῶτον τὸν Σχισματικὸν Ἀλέξανδρον. Ἡμεῖς ὁμως εἴ-
 μεθα ἐπαναστᾶται, στασιασταί, φιλελεύθεροι καὶ Καρβονάριδες, καὶ
 ὡς τοιοῦτοι δὲν ἠμποροῦμε νὰ ἐννοήσωμε ὅτι αἱ σφαγαὶ καὶ κατα-
 δυναστεῖαί μας ἀπὸ τοὺς Τούρκους γίνονται πρὸς δόξαν τῆς θρη-
 σκείας, στερεώσιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης. Τί πρέπει,
 φίλε, νὰ συλλογισθῇ τις περὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Πολιτικῆς ὅταν
 80 καὶ ὁ ἴδιος Chataubriand μένει ἐκθαμβος ἐνώπιον παρομοίων
 φρονημάτων; καὶ τὰ διασαλπίζει ἀσυστόλως ὡς παρηγορίαν τῆς
 ἀνθρωπότητος;

- Βλέπεις ἄρα ὅτι τὰ λόγια καὶ τὰ δικαιολογήματα δὲν ὠφε-
 λοῦν, καὶ ὅτι τὸ πᾶν κρέμματα ἀπὸ τὴν ὁμόνοιαν καὶ φρόνησιν
 τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἐὰν ἐνώσουν καὶ ταῦτα μὲ τὴν συνειθι-
 85 σμένην ἀνδρείαν των, θὰ ἀναγκάσουν τὴν τυφλὴν καὶ βάρβαρον
 πολιτικὴν τῆς Εὐρώπης, διὰ νὰ αἰσθανθῇ τὰ ἀληθῆ της συμφέροντα.
 Ἡ Ἀγγλία σου ἤρχισεν ἤδη νὰ ἀλλάξῃ ὄψος, καὶ πανταχόσε δια-
 σαλπίζονται αἱ δυστυχίαι, τὰ κατορθώματα καὶ τὰ δικαιώματα
 τῶν Ἑλλήνων. Ἐξαιρουμένου τοῦ ἐχθίστου *Courrier* καὶ τοῦ
 90 *Neu-³⁸Times* ἅπασαι αἱ ἄλλαι ἐφημερίδες ὁμιλοῦν ὅ,τι ἠμποροῦσε

38. Πρόκειται γιὰ τὶς ἀγγλικὰς
 ἐφημερίδες «The *Courier*» καὶ

«*New Times*».

- νὰ εἰπῇ ὁ φιλογενέστερος Ἕλλην. Καὶ ἡ κοινὴ φήμη θέλει ὅτι ὁ
 Κανίγκης δὲν θὰ μείνῃ ἀδιάφορος εἰς τὴν τύχην μας. Ὁ Κόμης
 Λιβερπούλῃς ὡμολόγησεν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ
 συζήσουν μὲ τοὺς Τούρκους, μήτε νὰ κατασταθοῦν εὐχαριστημένοι
 ἐπὶ ἡκοοὶ των. Τοιαύτη ὁμολογία νομίζεται ὡς εὐτύχημα, καὶ ἄ-
 95 παντες ἐλπίζομεν ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ φρόνησις θέλει ἐννοήσῃ ὅτι τῇ
 συμφέρει νὰ κατοικῇται ἡ Ἑλλάς ἀπὸ αὐτόνομον καὶ εὐτυχῆ λαόν,
 καὶ νὰ γένῃ προπύργιον κατὰ τῆς Ἀρκτικῆς πλεονεξίας, παρὰ νὰ
 γένῃ ὀγλίγωρα ἢ ἀργὰ ἔρμαιόν της, ἢ νὰ καταστήσῃ ἐρημίαν ὡς
 ἡ δυστυχὴς Χίος· ἐκτὸς τῶν τριῶν τούτων ἀποτελεσμάτων ἄλλο
 100 τέταρτον δὲν δίδεται, καὶ τὰ δύο τελευταῖα εἶναι κατὰ πάντα
 ἐναντία καὶ εἰς τὸ συμφέρον καὶ εἰς τὴν τιμὴν τῆς μεγάλης Βρετ-
 τανίας. Μετὰ Θεὸν λοιπόν, καὶ μετὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν
 τῶν Ἑλλήνων ἐλπίζομεν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν νὰ κατορ-
 θώσῃ τὸ μέγα θαῦμα τοῦ 19 αἰῶνος τὴν ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων ἀνά-
 105 στασιν καὶ μήτε τῇ κάμνομε τὸ ἄδικον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἠμπορεῖ
 νὰ πέσῃ εἰς τὴν ῥουσσικὴν ἀναισθησίαν, ἢ τὴν Αἰστριακὴν ἀπαν-
 θρωπίαν, τῆς ὁποίας ὁ πρῶτιστος μινίστρος δὲν ἐντράπη νὰ προ-
 φητεύσῃ ἀσυμπαθῶς τὴν ἐξόντωσιν 6 καὶ 7,000,000 χριστιανῶν
 ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν ἐπικράτειαν.
 110 Τὰ ἀνωτέρω, ἔχω χρηστὰς ἐλπίδας, ὅτι δὲν θέλουν σοὶ ἐπι-
 φέρει κάμμίαν βλάβην, καὶ διὰ ξηρᾶς δὲν ἤθελα πώποτε τολμήσει,
 διὰ νὰ σοὶ τὰ κοινολογήσω. Ὅταν δὲ σὺν θεῷ ἀνταμωθῶμε, ἠμπο-
 ροῦμε νὰ συνομιλήσωμε πλατύτερα.
 Ὁ Βρασμὸς τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ δημόσιος πόλεμος μεταξὺ θεο-
 115 κρατίας καὶ ἀλόγου ἐλευθερίας εἵλκυσεν ἀπάντων τὴν προσοχήν,
 καὶ παρημελήθησαν πάντα τὰ ἄλλα ἀντικείμενα. Ἡ λύσις τοῦ
 Ἰσπανικοῦ δράματος προσμένεται ὅσον οὐπω, διὰ νὰ μάθωμεν καὶ
 νὰ προφητεύσωμε τὴν μέλλουσαν τύχην μας. Ἡ Ἀγγλικὴ Πολιτικὴ
 ἐπαινέθη ἀπὸ ὅλην τὴν Εὐρώπην, μένει ὁμως νὰ ἰδῶμε τί θὰ κα-
 τορθώσῃ. Διὰ τὴν δικαίαν λοιπὸν τούτην φροντίδα μας μὴ παρα-
 120 ξεενεθῇς, ἐὰν δὲν ἔχω τίποτε περίεργον φιλολογικὸν νὰ σοὶ κοινο-
 λογήσω. Ἐπειτα εἰς τὴν νωθρὰν Πίζαν δὲν βλέπομε μὴδὲ περιο-
 δικὰ συγγράμματα, μὲ ὅλον ὅτι ἐδῶ εὐρίσκεται τὸ καλὴτερον τῆς
 Τοσκάνης πανδιδακτήριον. Μοὶ γράφουν χθὲς ἀπὸ Λιβόρνον ὅτι
 ἀπεφασίσθη τέλος πάντων καὶ ἡ σύστασις καὶ ἑναρξίς τοῦ Ἰωνικοῦ
 125 [Πανδιδακτηρίου]. [Ε]ὰν μοὶ ἀποκριθῇς (καὶ δύνασαι νὰ μοὶ
 πέμψῃς ἀσφαλῶς τὴν ἐπιστολήν σου διὰ τοῦ αὐτόσε κυρίου Κ.

- Μόστρα,) εἶπέ μοι τίποτε καὶ περὶ τούτου, διὰ νὰ τὸ κοινολογήσω εἰς τὸν φίλον μας. "Ὅσα σ' εἶπα ἀνωτέρω περὶ τῶν σκοπῶν μου σοὶ δείχνουν ὅτι ἡ διατριβή μου εἰς τὰ αὐτοῦ πρέπει νὰ εἶναι πρόσκαιρος, ὅθεν καὶ ἐὰν κριθῶ ἄξιος νὰ προσκαλεσθῶ μέλος τοῦ παν-
- 130 διδακτηρίου σας (μ' ὄλον ὅτι ὑποπτεύω ὅτι ὁ λόρδ Γυλφόρτης δὲν ἔχει περὶ ἐμοῦ καλὴν ὑπόληψιν) ἴσως δὲν θὰ ἡμπορέσω νὰ ἀποδεχθῶ παρομοίαν πρόσκλησιν³⁹. Μὴ νομίσης ὅμως διὰ τοῦτο ὅτι φαντάζομαι μεγάλα πράγματα, ἢ ὅτι ἔχω τὸν ἑαυτόν μου εἰς μεγάλην ὑπόληψιν· ἡ ἔλλειψις πολλῶν καλητέρων μου εἰς τὴν πα-
- 135 ροῦσαν τῆς Ἑλλάδος ἐνδειαν πεπαιδευμένων μὲ κάμνει νὰ στοχασθῶ, ὅτι δὲν εἶμαι παντελῶς ἄχρηστος. Ἐπειτα γράφω πρὸς φίλον, καὶ ἡ φιλία σου ἃς πράξη ὅ,τι τῇ φανῇ ὠφελιμώτερον.

- Ἀνέγνωσα κατ' αὐτὰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Κοραῆ εἰς τὰ Ἡθικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους⁴⁰. Ἐὰν δὲν τὰ ἰδῆς ἔως νὰ ἔλθω αὐτοῦ,
- 140 θέλω σὲ φιλεῦσαι μὲ τὴν ἀνάγνωσίν των. Εἶναι γενικῶς καλὰ καὶ ἄξια τῆς ὑπολήψεως τοῦ σοφοῦ συγγραφέως των. Σὺ ὅμως, ὅστις γνωρίζεις περισσότερον τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, θὰ εὖρης βέβαια πολλὰ παράκαιρα καὶ ἄπρακτα.

- Κάποιος φίλος τοῦ Κοραῆ, ὀνομαζόμενος *Thurot*, γνωστὸς
- 145 διὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ Φαίδωνος, καὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἑρμοῦ (συγγράμματος φιλοσοφικοῦ περὶ γλωσσῶν καὶ γραμματικῆς) ἐμετέφρασε τὰ ἠθικοπολιτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὸ Γαλλικόν, καὶ ἐδιόρισε τὸ γινόμενον τῆς ἐκδόσεώς του εἰς βοήθειαν τῶν δυστυχῶν Χίων. Ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἡ μετάφρασις καὶ ὁ σκοπὸς της
- 150 θέλουν προσενήσει τιμὴν εἰς τὸν Θυρότον, καὶ μ' ὄλην τὴν ἐνδειάν μου ὑπεγράφην διὰ ἑν σῶμα 20 φράγκα, καὶ νομίζω ὅτι ἡ γαλλικὴ μετάφρασις θέλει κάμει εὐκατάληπτον τὸν δυσνόητον εἰς τὸ πρωτότυπον Ἀριστοτέλην⁴¹.

39. Δὲν μπορέσαμε νὰ ἐξακριβώσωμε γιὰ ποῦ ἀκριβῶς λόγο ὑποθέτει ὁ Κ. Πολυχρονιάδης, ὅτι ὁ λόρδος Guilford θὰ ἦταν δυσμενὴς ἀπέναντί του.

40. Ὁ Ἀδ. Κοραῆς ἐξέδωσε τὰ «Ἀριστοτέλους Ἡθικὰ Νικομάχεια» στὸ Παρίσι στὰ 1822.

41. Ὁ Α. Ρ. *Thurot* μετέφρασε στὰ γαλλικὰ τὰ Ἡθικὰ καὶ Πολιτικά τοῦ Ἀριστοτέλη μὲ τὸν τίτλο :

«La Morale et la Politique d'Aristote, traduites du grec par M. Thurot, Professeur au Collège de France et de la Faculté des Lettres de Paris». Ὁ πρῶτος τόμος: «Morale», ἐκδόθηκε στὰ 1823, καὶ ὁ δεῦτερος: «Politique», στὰ 1824. Ἡ μετάφρασις ἔγινε μὲ βάση τὰ κείμενα τοῦ Ἀριστοτέλη ποὺ ἐξέδωσε ὁ Ἀδ. Κοραῆς. Ἀπὸ τὸν ἐνημερωτικὸν κατάλογο τῶν ἐκδόσεων F. Didot τοῦ

ἽΟ ἀδελφός μου⁴² σὲ ἀσπάζεται φιλικῶς, ἐρωτῶν συχνάκις τὰ κατὰ σέ. Εἶναι δὲ εἰσέτι περιορισμένος εἰς τὴν Ὀδησσόν, καὶ 155 ἀναγκάζεται νὰ προτιμήσῃ τὴν Τουρκικὴν μάχαιραν ἀπὸ τὴν ῥουσικὴν διαφθοράν. Μ' ἔγραφεν ἐσχάτως ὅτι προκρίνει νὰ πνιγῶμε παρὰ νὰ ζήσωμεν ὑπὸ τὴν ῥουσικὴν ἀπανθρωπίαν. Ὅχι μόνο δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τι ἀφ' ὅσα καὶ ἠθικῶς καὶ δικανικῶς τῷ ἀπεδείχθησαν χρεῶσται οἱ ἄρπαγες τῆς περιουσίας μας, ἀλλ' ἐμε-

1823 (Extrait du catalogue de Firmin Didot, Père et Fils, rue Jacob, No 24, Juillet 1823) ἔχομε τὴν πληροφορία, ὅτι ἡ ἔκδοσις τῆς μετάφρασις τοῦ Ἀριστοτέλη ἀπευθυνόταν στοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐκτιμοῦσαν τὰ ὅσα προσέφερε στὰ γράμματα ἡ Ἑλλάδα, ὅταν ἦταν σὲ μέρες δόξας, καὶ οἱ ὅποιοι ἔβλεπαν μὲ συμπάθεια καὶ ἀγάπη τὸν ἑλληνικὸ λαὸ στὶς μέρες τῆς δυστυχίας του. Ἡ ἔκδοσις θὰ γινόταν σὲ τρεῖς διαφορετικὲς ποιότητες, οἱ ὁποῖες θὰ κόστιζαν ἀντίστοιχα 10 f, 20 f, 30 f ὁ τόμος. Τὸ ὄνομα τοῦ Κ. Πολυχρονιάδη, παρόλο ποὺ ὁ ἴδιος ἀναφέρει στὴν ἐπιστολὴ του πὼς γράφτηκε συνδρομητής, δὲν ὑπάρχει στὸν κατάλογο συνδρομητῶν στὸ τέλος τῶν τόμων.

42. Ὁ Ἰ. Πολυχρονιάδης, ἀδελφός τοῦ ἐπιστολογράφου μας, ἦταν φωτισμένος ἔμπορος στὴν Πόλη. Παράλληλα μὲ τὶς ἐμπορικὲς του ἀπασχολήσεις εἶχε ἔθνικα καὶ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα. Συνδεόταν μὲ τὸν Κούμα ἤδη πρὶν ἀπὸ τὸ 1812 καὶ ἀλληλογραφοῦσε μαζί του. (Βλ. Λόγιος Ἑρμῆς, 1812, σσ. 139-149). Ἐνίσχυε ἑλληνικὰ περιοδικά, ὅπως τὸν Λόγιο Ἑρμῆ καὶ τὴν Ἀθηνᾶ, καὶ φρόντιζε γιὰ τὴν εὐρύτερη διάδοσίν τους. Ἀξίζει νὰ ἀναφερθῇ, ὅτι ἦταν καὶ «ἐπιστάτης» τοῦ Λόγιο Ἑρμῆ στὴν Πόλη (Βλ. Λόγιος Ἑρμῆς, 1818, σ. 604 καὶ 1820,

σσ. 338-340, 341-342 καὶ 601· πρβλ. ἐπίσης «Ἀθηνᾶ ἢ Ἑφημερίς φιλολογικὴ, ἐπιστημονικὴ, πολιτικὴ καὶ ἐμπορικὴ. Τετράδιον Α', 1819 Φεβρουαρίου 28, ἐν Παρισίοις, σ. 32). Ἀπὸ τὸ Λόγιο Ἑρμῆ τοῦ 1819 ἔχομε τὴν εἴδηση, ὅτι ὁ Ἰ. Πολυχρονιάδης ἐξελέγη ἐπιστάτης καὶ ἔφορος τοῦ σχολείου τοῦ Γαλατᾶ (Βλ. Λόγιος Ἑρμῆς, 1819, σ. 155). Στὰ 1818 ἔγινε Φιλικός (Βλ. Ἰ. Α. Μελετόπουλος, Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, ἔ.ἀ., σ. 130). Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1821 τὸν βρῖσκομε στὴν Ὀδησσὸ (Βλ. Ἑμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, Ἀρχεῖον Ἀλ. Μαυροκορδάτου, ἔ.ἀ., τευχ. Ι, σ. 54), ὅπου ἐξακολουθοῦσε νὰ μένῃ ἀκόμη καὶ στὶς 6/18-3-1823 (ἡμερομηνία τῆς παραπάνω ἐπιστολῆς). Στὴν πόλιν αὐτὴ ἀντιμετώπιζε πολλὰς δυσκολίας κατατρεχόμενος ἀπὸ κάποιον Μάνεση. εἶχε ἐπίσης ἐμπλακὴ καὶ σὲ δικαστικὲς ὑποθέσεις. Ὁ Μάνεσης (πιθανότατα εἶναι ὁ Ἡλίας Μάνεσης ποὺ παλαιότερα προσέφερε ὑποτροφία στὸν Κ. Πολυχρονιάδη) καὶ οἱ ἐταιριστὲς τῆς Ὀδησσοῦ τὸν συκοφαντοῦσαν ὡς προδότη, καὶ ἄλλοτε κατατρεχόταν ὡς ἐταιριστής, ἄλλοτε ὡς Μαυροκορδατιστής· γι' αὐτὸ ἦταν ἀγανακτισμένος ἀπὸ τὴν κακία τῶν Ὀδησσηῶν καὶ τὴν ἀδικία τῶν Ρώσων. (Βλ. ἔ.ἀ., σσ. 78, 93, 134, 135, 170, 187-188, 208, 209· πρβλ. ἐπίσης τοὺς σσ. 154-160 τῆς παραπάνω ἐπιστολῆς).

τεβλήθη ἀπὸ ἐνάγοντα εἰς ἐναγόμενον καὶ κάθηται ἄπρακτος εἰς
160 τὴν ἀηδῇ Ὅδησόν.

Θὰ γνωρίζῃς βέβαια αὐτοῦ κανένα τῶν συμπατριωτῶν μου
Ζαγορισίων, διὸ κάμε μοι τὴν χάριν νὰ πέμψῃς τὸ ἔγκλειστον
πρὸς τὴν μητέρα μου, τὸ ὁποῖον ἐπίτηδες ἀφίνω ἀνοικτόν, διὰ νὰ
ἰδῇς ἐὰν δὲν πειράζῃ εἰς τίποτε τὸ ὕφος του, καὶ οὕτως ἔπειτα
165 νὰ τὸ στείλῃς ἐσφραγισμένον.

Τὴν κυρίαν μητέρα σου προσκυνῶ καὶ ἐρωτῶ περὶ τῆς ὑγείας
της. Δὲν ἀμφιβállω δὲ ὅτι θὰ εἶναι κατὰ πάντα εὐχαριστημένη,
διότι ἐσώθη ἀπὸ τὸ μακελεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ συζῇ
μὲ τὸν ἀγαπητόν της νιόν.

170 Εἰπέ, σὲ παρακαλῶ, τὰ πρόποντά μου καὶ εἰς πάντας τοὺς
περὶ ἐμοῦ ἐρωτῶντας καὶ φροντίζοντας, καὶ πίστευσε ὅτι εἶμαι
φίλος σου εἰλικρινῆς καὶ πρόθυμος εἰς τὰς προσταγὰς σου

Κ. Πολυχρονιάδης.

Ἐὰν δύνασαι, μίρνεσε τῇ μητρί μου, διὰ νὰ πέμψῃ εἰς παραλαβὴν
175 σου τὴν ἀπάντησίν της, καὶ μοὶ τὴν φυλάττης ἕως νὰ ἰδῶ ἀποφα-
σιστικώτερον ποίαν ὁδὸν μέλλω νὰ πιάσω. Εἰπέ μοι δὲ καὶ καμμίαν
παραγγελίαν ἐξ Ἰταλίας ἐὰν χρειάζεσαι.

Τῷ κυρίῳ Πλάτῳ Πετρίδῃ
εἰς Κέρκυραν